

НАДІЯ
СТРАХ
МОР **ХЛІБ**
ЗЛОЧИН **ГЕНОЦИД**

**ЕПОХА ГОЛОДОМОРУ У МОВНІЙ
ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ КАРТИНАХ СВІТУ**

Міжнародний науковий симпозіум

ПРОГРАМА

2019, 7–8 червня

**01030, м. Київ, вул. Володимирська, 55
Мала конференц-зала НАНУ (3-й поверх)**

**Програма
міжнародного наукового симпозиуму**

**ЕПОХА ГОЛОДОМОРУ
У МОВНІЙ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ
КАРТИНАХ СВІТУ**

**2019, 7–8 червня
м. Київ, Володимирська, 55
Конференц-зала Президії НАН України
(третій поверх)**

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

7 червня, п'ятниця

9:30–10:00 Реєстрація учасників. Ранкова кава.

10:00–10:20 Відкриття. Вступні зауваження.

Володимир В'ятрович, голова Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук, м. Київ

Райса Євтушенко, головна спеціалістка Директорату дошкільної та шкільної освіти Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Людмила Гриневич, директорка Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), докторка історичних наук, м. Київ

10:20–11:20 Ключова доповідь.

ГОЛОДОМОР І ТЕРОР ПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Модератори:

Людмила Гриневич, директорка Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), докторка історичних наук, м. Київ

Агнешка Матусяк, завідувачка Відділу україністики Інституту слов'янської філології, керівниця Центру постколоніально-посттоталітарних студій Філологічного Факультету Вроцлавського університету, м. Вроцлав, Польща

Доповідач:

Міхаель Мозер, професор мовознавства Інституту славістики Віденського університету, професор Українського Вільного Університету в Мюнхені та Католицького університету ім. Петра Пазманя в Будапешті та Пілішчабі, президент Міжнародної асоціації українців, м. Відень, Австрія

Вільна дискусія

11:20–11:40 Перерва на каву.

11:40–13:10 Перша сесія.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ОСМИСЛЕННЯ ГОЛОДОМОРУ

Модератори:

Ольга Коляструк, професорка, завідувачка Кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, докторка історичних наук, м. Вінниця

Іван Забіяка, старший науковий співробітник, член Національної спілки журналістів України, голова Благодійного фонду «Бібліотека альманаху «Вітряк» імені Василя Горленка», кандидат історичних наук, м. Київ

Доповідачі:

Алла Киридон, директорка Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво», професорка, докторка історичних наук, м. Київ

Мова як маркер культурних смислів доби: теоретико-методологічний дискурс

Лариса Масенко, професорка Кафедри української мови Національного університету «Києво-Могилянська академія», провідна наукова співробітниця Інституту української мови НАН України, докторка філологічних наук, м. Київ

Концепт «простої радянської людини» як інструмент знеособлення суспільства

Тамара Мандич, лауреатка III-го Міжнародного міждисциплінарного конкурсу наукових і мистецьких робіт імені Володимира Маняка та Лідії Коваленко, співробітниця Кафедри української мови Факультету української філології та журналістики Херсонського державного університету, м. Херсон

Голодомор у мовній картині світу українців

Олександр Воронюк, голова циклової методичної комісії соціально-економічних дисциплін КЗВО «Житомирський базовий фармацевтичний коледж», кандидат філософських наук, м. Житомир

Тоталітаризм як стирання: нульова ступінь тіла-письма

Вільна дискусія

13:10–13:50 Перерва на обід.

**13:50–14:10 Спеціальна подія.
ПСИХОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ
ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ 1932–1933 рр. У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ:
АСОЦІАЦІЇ ТА НАРАТИВИ НАЩАДКІВ
(з презентацією виставки дитячих малюнків про Голодомор)**

Модератори:

Райса Євтушенко, головна спеціалістка Директорату дошкільної та шкільної освіти Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Жанна Гаврилюк, учителька історії гімназії «Діалог», кандидатка педагогічних наук, м. Київ

Доповідач:

Андрій Маслюк, старший науковий співробітник Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, кандидат психологічних наук, м. Київ

Вільна дискусія

**14:10–15:40 Друга сесія.
ФОЛЬКЛОРНІ ТЕКСТИ ПРО ГОЛОДОМОР:
РОЗКОДУВАННЯ ЗАКОДОВАНИХ СМИСЛІВ**

Модератори:

Ганна Капустян, докторка історичних наук, професорка Кафедри теорії, історії держави та права Кременчуцького державного політехнічного університету імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

Ірина Захарчук, професорка Кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету, редакторка міждисциплінарного наукового часопису «Студії Голодомору/Holodomor Studies», докторка філологічних наук, м. Рівне

Доповідачі:

Валентин Бугрим, викладач, координатор проектів Українського інституту підвищення кваліфікації працівників телебачення, радіомовлення і преси (Укртелерадіопресінституту), член Національної спілки журналістів України, доктор філософії, м. Київ
Голодомор в українській народній творчості

Василь Сокіл, завідувач Відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України, доктор філологічних наук, професор, м. Львів

Емоційно-експресивна лексика у фольклорній прозі про Голодомор

Ганна Сокіл, професорка Кафедри української фольклористики ім. Філарета Колесси Львівського національного університету ім. Івана Франка, докторка філологічних наук, м. Львів

Компаративні засоби вираження у народних творах про Голодомор

Юрій Іріюглу, доцент Кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету, кандидат історичних наук, м. Запоріжжя

Голодомор в усно-історичному «епосі» селян Північного Приазов'я

Вільна дискусія

15:40–16:00 Перерва на каву.

16:00–17:30 Третя сесія.

«НОВОЯЗ» У РАДЯНСЬКОМУ ТОТАЛІТАРНОМУ ДИСКУРСІ

Модератори:

Владислав Гриневич, провідний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, доктор політичних наук, м. Київ

Артем Харченко, доцент Кафедри українознавства Національного технічного університету «ХПІ», координатор академічних проєктів ХОГО «Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи», кандидат історичних наук, м. Харків

Доповідачі:

Ольга Коляструк, завідувачка Кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, докторка історичних наук, професорка, м. Вінниця
Більшовицька українізація: (ди)версія «новоязу»?

Геннадій Єфіменко, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, м. Київ
Правопис та термінологія як засіб боротьби з Україною: від перших спроб до їх втілення в життя в роки Голодомору (1922–1933)

Олена Поліщук, директорка Валківського краєзнавчого музею,
Тамара Поліщук, психолог Валківського інклюзивно-ресурсного
центру, м. Валки

Радянський «новояз» (за матеріалами книг «Чорні жнива» та
«Столиця відчаю»)

Леся Онишко, вчена секретарка Національного меморіального
комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності,
співкоординаторка проекту HREC in Ukraine «Голодомор. Міс-
ця пам'яті: картографічний веб-ресурс», кандидатка історичних
наук, м. Київ

**Ефемізми періоду/доби Голодомору: словник радянсько-україн-
ських термінів**

Вільна дискусія

17:30–17:45 Перерва на каву.

17:45–19:15 Четверта сесія.

**КОМУНІКАТИВНІ ПРАКТИКИ В ЕПОХУ І ПІСЛЯ ГОЛОДОМОРУ:
ПРИВАТНИЙ ТА ПУБЛІЧНИЙ ВИМІРИ**

Модератори:

Валентин Бугрим, викладач, координатор проектів Українсько-
го інституту підвищення кваліфікації працівників телебачення,
радіомовлення і преси (Укртелерадіопресінституту), член Націо-
нальної Спілки журналістів України, доктор філософії, м. Київ

Наталія Островська, доцентка Кафедри журналістики Націо-
нального університету «Запорізька політехніка», літературна ре-
дакторка видавничої програми HREC PRESS, кандидатка наук із
соціальних комунікацій, м. Запоріжжя

Доповідачі:

Олена Стяжкіна, старша наукова співробітниця Відділу історії
України другої половини ХХ ст. Інституту історії України НАН
України, докторка історичних наук, професорка, м. Київ
**«Травматична» їжа у пізньорадянському кіно (середина 1960-х –
середина 1980-х рр.)**

Агнєшка Матусяк, завідувачка Відділу україністики Інституту слов'янської філології, керівниця Центру постколоніально-посттоталітарних студій Філологічного Факультету Вроцлавського університету, м. Вроцлав, Польща

Від симфонії до какофонії: Донбаський дискурс у фільмах Дзиги Вертова, Ігоря Мінаєва і Сергія Лозниці

Вікторія Трофіменко, кінорежисерка, сценаристка кінокомпанії «Пронто фільм», викладачка Кафедри режисури телебачення Інституту Екранних Мистецтв Київського Національного Університету Театру, Кіно і ТБ ім. Карпенка-Карого, м. Київ

Виклики кіномови: проект художнього фільму про Голодомор «Яків»

Валентина Хархун, професорка Кафедри української літератури Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, докторка філологічних наук, м. Ніжин

Експонуючи травму: музеї та виставкові проекти про Голодомор

Вільна дискусія

19:30 Вечеря для учасників симпозіуму

ДЕНЬ ДРУГИЙ

8 червня, субота

9:00–10:30 П'ята сесія.

МОВА ВЛАДИ І ВЛАДА МОВИ В ЕПОХУ ГОЛОДОМОРУ

Модератори:

Ірина Захарчук, професорка Кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету, редакторка міждисциплінарного наукового часопису «Студії Голодомору/Holodomor Studies», докторка філологічних наук, м. Рівне

Тетяна Євсєєва, старша наукова співробітниця Інституту історії України НАН України, кандидатка історичних наук, м. Київ

Доповідачі:

Ганна Капустян, професорка Кафедри теорії, історії держави та права Кременчуцького державного політехнічного університету імені Михайла Остроградського, докторка історичних наук, м. Кременчук
Мова вождів (за стенограмами пленумів ЦК ВКП(б) 1928–1929 рр.)

Артем Харченко, доцент Кафедри українознавства Національного технічного університету «ХПІ», координатор академічних проєктів ХОГО «Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи», кандидат історичних наук, м. Харків

В «діалозі» з владою: персонал сиротинців Харкова і Києва в період Голодомору

Тетяна Григоренко, заступниця директора з наукової роботи Черкаського обласного краєзнавчого музею, м. Черкаси

Мова ненависті в розпалюванні класової ворожнечі представниками радянської влади щодо заможного селянства напередодні та під час Голодомору

Микола Горох, старший науковий співробітник Відділу науково-методичної роботи Чернігівського обласного історичного музею ім. В. В. Тарновського, редактор міждисциплінарного наукового часопису «Студії Голодомору/Holodomor Studies», кандидат історичних наук, м. Чернігів

«Торгсин» в історико-етимологічному та суспільно-політичному аспектах

Ігор Шуйський, науковий редактор сектору редакції книги «Реабілітовані історією» Комунального підприємства «Регіональний інформаційний центр» Харківської обласної ради, кандидат історичних наук, м. Харків

Мовні засоби в документах Всеукраїнської контори «Торгсин» як частини діловодства радянських установ у першій половині 1930-х років

Вільна дискусія

10:30–10:45 Перерва на каву.

10:45–12:15 Шоста сесія.

НАРАТИВИ ГОЛОДОМОРУ

І КУЛЬТУРНА СВІДОМІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Модератори:

Ганна Сокіл, професорка Кафедри української фольклористики ім. Філарета Колесси Львівського національного університету ім. Івана Франка, докторка філологічних наук, м. Львів

Галина Волощук, доцентка Кафедри філології Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», кандидатка філологічних наук, м. Івано-Франківськ

Доповідачі:

Ірина Захарчук, професорка Кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету, редакторка міждисциплінарного наукового часопису «Студії Голодомору/ Holodomor Studies», докторка філологічних наук, м. Рівне
Українська література перед викликами й дилемами трагедії Голодомору

Вадим Василенко, молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, кандидат філологічних наук, м. Київ

(Пост)травматичне письмо: Голодомор і (пост)радянська література (феномен жертви, вторинне свідчення і питання постпам'яті)

Тетяна Євсєєва, старша наукова співробітниця Інституту історії України НАН України, кандидатка історичних наук, м. Київ
«Надлюдина» пізньорадянського часу в героях і сюжетах сучасного українського роману (Л. Кононович «Тема для медитації», С. Сингаївський «Дорога на Асмару», В. Сердюк «Мистецтво вмирання»)

Марина Варданян, доцентка, в. о. декана Факультету іноземних мов Криворізького державного педагогічного університету, кандидатка філологічних наук, м. Кривий Ріг

Голодомор у наративах української дитячої літератури: тоталітарний і національний сенси

Юлія Резніченко, аспірантка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро

Оприявлення трагедії Голодомору 1932–1933 рр. в нарації повісті А. Дімарова «Оксана з роду Яновських»

Вільна дискусія

Технічна перерва.

12:15–13:00 Сьома сесія.

ІЗ ВЧИТЕЛЯМИ – НА УРОК.

**НОВІ АКАДЕМІЧНІ ЗНАННЯ, МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ,
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ У ВИКЛАДАННІ ТЕМИ ГОЛОДОМОРУ:
ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ**

У класі вчителяють:

Олена Яблунівська, вчителька української мови та літератури Медведівської ЗОШ І–ІІІ ст. ім. М. Залізняка Чигиринської районної ради, с. Медведівка, Черкаська обл.

Олександра Бикова, вчителька історії та правознавства КЗ «Навчально-виховне об'єднання – Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 31 з гімназійними класами, центр дитячої та юнацької творчості “Сузір'я”», м. Кропивницький

Галина Волошук, доцентка Кафедри філології Коломийського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», кандидатка філологічних наук, м. Івано-Франківськ

Сергій Колісніченко, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, викладач історії та правознавства Помічнянської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1 імені Героя України Березняка Є. С., м. Помічна

13:00–13:40 Перерва на обід.

13:40–14:40 Круглий стіл.

**ВИКЛАДАННЯ У СЕРЕДНІЙ І ВИЩІЙ ШКОЛАХ ТЕМИ
ГОЛОДОМОРУ – ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ:
НОВІ ЗМІСТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Модератори:

Райса Євтушенко, головна спеціалістка Директорату дошкільної та шкільної освіти Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Костянтин Баханов, доктор педагогічних наук, професор Кафедри педагогіки вищої школи, управління навчальним закладом та методики викладання суспільствознавчих дисциплін Соціально-гуманітарного Факультету Бердянського державного педагогічного університету, м. Бердянськ

Учасники:

Людмила Говійна, керівниця Центру досліджень голодоморів на території Сумської області, КЗ Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, м. Суми

Роман Крохмалюк, вчитель історії, заступник директора з виховної роботи НВК «ЗНЗ-ДНЗ», с. Вербоваць, Вінницька обл.

Олена Кужельна, начальниця Організаційного Відділу виконавчого апарату Шосткинської районної ради, м. Шостка

Наталія Островська, кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка Кафедри журналістики Національного університету «Запорізька політехніка», літературна редакторка видавничої програми HREC PRESS, м. Запоріжжя

Тетяна Сорокіна, заступниця директора з навчально-методичної роботи, викладачка суспільних дисциплін в ДНЗ «Сумське міжрегіональне ВПУ», керівниця Центру досліджень голодоморів

на території Сумської області, КЗ Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, м. Суми

Анна Холодняк, вчителька історії Кременчуцької загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 12, керівник методичного об'єднання класних керівників та міської творчої групи учителів історії, м. Кременчук

Вільна дискусія

14:40–15:00 Перерва на каву.

15:00–16:30 Восьма сесія.

ОМОВЛЕННЯ ТРАВМИ ГОЛОДОМОРУ: ПОШУК НОВИХ СТРАТЕГІЙ МОВОМИСЛЕННЯ І НАУКОВОГО ПИСЬМА

Модератори:

Людмила Гриневич, директорка Українського науково-дослідного та освітнього центру вивчення Голодомору (HREC in Ukraine), докторка історичних наук, м. Київ

Микола Горох, старший науковий співробітник Відділу науково-методичної роботи Чернігівського обласного історичного музею ім. В. В. Тарновського, редактор міждисциплінарного наукового часопису «Студії Голодомору/Holodomor Studies», кандидат історичних наук, м. Чернігів

Доповідачі:

Роман Сербин, професор-емерит Квебецького університету, м. Монреаль, Канада

Парагмадичне переосмислення Голодомору як геноциду української нації

Віталій Огієнко, головний спеціаліст Українського інституту національної пам'яті, співкоординатор проекту HREC in Ukraine «Голодомор. Місця пам'яті: картографічний веб-ресурс», кандидат історичних наук, м. Київ

Осмислення та омовлення травми Голодомору в свідченнях очевидців Конгресу США з Українського голоду: від травматичної пам'яті через «знаючи як» до «знаючи що»

Євгеній Кравченко, аспірант історичного Факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, м. Дніпро
«Голод» та «мор»: поєднання понять в осмисленні трагедії українців

Лягуша Антон, доцент Кафедри всесвітньої історії Донецького національного університету імені Василя Стуса, кандидат історичних наук, м. Вінниця

(Про)мова Голодомору в сучасній українській публічній історії

Вільна дискусія

16:30–17:00

ОГОЛОШЕННЯ

**IV МІЖНАРОДНОГО МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО КОНКУРСУ
НАУКОВИХ І МИСТЕЦЬКИХ РОБІТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА МАНЯКА ТА ЛІДІЇ КОВАЛЕНКО**

Підведення підсумків симпозіуму.

Організатори:

Український інститут національної пам'яті

Інститут історії України Національної академії наук України

Український науково-дослідний та освітній центр вивчення Голодомору (HREC in Ukraine)

Науково-освітній консорціум вивчення Голодомору при Канадському інституті українських студій Альбертського університету (HREC)